

בין לאומים

מצבה הכלכלי והחברתי של צרפת בשעה זו

אלברט גאזייה

בארה"ב, גם בשנים כתיקונן קונה צרפת בחוץ-לארץ שליש מתוצרת הפחם הכללית שלה. מלבד אלומיניום וברזל היא נזקקת ליבוא של חמרי גלם יסודיים בתעשייה, כגון: נפט, קארביד, צינקה, מתכות ארבויליות, צמר, כותנה וכו'. ציודה התעשייתי של צרפת הוא בלה מיושן. כבר בשנת 1938 היו מכונות הייצור של תעשיית המכונות בשימוש 25 שנים, בממוצע, והמכונות לעיבוד צמר יותר מעשר שנים. האחדות לרבות למצב זה מוטלת, במידה מרובה, על הקאפיטליזם הליבראלי, המונופול שגשג בגינו של מאלטוסיאניזם כלכלי, והחיפוש אחר רווחים מניה וביה הביא את הטראסטים לידי הזנחת הציוד וחידושו.

המלחמה והכיבוש הזר הוסיפו להחמרת המצב, מלחמת העולם הראשונה, אף שחברותיה תוקנו חיש-מהרה, הניחה אחריה חלל רציני בקרב האוכלוסיה: חמש מאות אלף הרוגים, רובם ככולם מן הצעירים והבריאים, ואילו מלחמת העולם השנייה החריבה את הארץ כליל. בתי החרושת הופצצו וציודם החדש נגנב על ידי הנאצים. ערים שלמות נמחה. קרוב לשני מיליון בתי מגורים ניזוקו וכמהצית המיליון מזה חרבה. ב-1944 נהרסו 6,500 גשרי-דרכים, שארכם, ברצוף, מגיע ל-120 ק"מ, כמרחק שבין חיפה לירושלים. אותה שעה הוצאו מכלל שימוש: 4,900 ק"מ של מסילות ברזל, 2,600 גשרי מסילות ברזל ו-14,000 מכשירי איתות. באזורי הנמלים ניזוקו שני שלישים מכלל המקומות הראויים להעלאת נוסעים, מחצית שטחם של הרציפים, 85 אחוז מהמנופים, 75 אחוז מן המוסכים והמספנות. הצי המסחרי הצרפתי ירד מ-3 מיליון טון לנפח של 900,000 טון, ואין אלו אלא דוגמאות בלבד. לפי אומדן מוסמך מגיע הנזק, שנגרם במלחמת העולם האחרונה, לארבע שנות הכנסה לאומית. מכאן אתה למד, שכדי לתקן את המעוות במשך ארבע שנים, יש

לאן מועדות פני צרפת? מה משמעותם של המשברים הממשלתיים המתרגשים ובאים? היכן בעוץ מקורן של אותן ההתנגשויות הסוערות בין הלק ממעמד הפועלים לבין ממשלה שבה מיוצגים הסוציאליסטים? האם הריפובליקה הצרפתית תפנה את מקומה לדיקטטורה צבאית? שאלות אלה וכיוצא בהן שמעתי במסיבות ובקבלות הפנים הנאות שנערכו בישראל לכבוד המשלחת של המפלגה הסוציאליסטית הצרפתית.

אכן, אי אפשר להבין כהלכה את המדיניות הצרפתית, בלא להכיר את מצבה הכלכלי והחברתי של המדינה.

הכלכלה הצרפתית לקיחה זה שנים הרבה, במאה התשע-עשרה יכלה צרפת להיות מוחזקת כארץ הבחירה בשל אוצרותיה הטבעיים, ואילו כיום, לא זו בלבד שצרפת אינה מצוידה כל-צרכה, אלא חסרה חמרים חיוניים ביותר, אין בכוחה של החקלאות הצרפתית לזון את הארץ. מחצית הגרעון במאזנה הכלכלי של צרפת, בשנת 1938, נזקפה על חשבון היבוא של מצרכי מזון, וכל כך למה? מפני פריונה הבינוני של אדמת צרפת, מפני השימוש המועט באמצעים העשויים להפרות את הקרקע, מפני הציוד המיכאני הלקוי וגם מפני קיצוץ-יתר בחלקות המנוצלות, אמצעים מהפכניים נדרשים לתיקונו של המצב, אמצעים שאינם לפי רוחם השמרנית של אכרי צרפת, שהם גם בעלי עצמה פוליטית. הללו אינם מסגלים לעצמם את שיטות העבודה החדשות אלא באיטיות יתרה. בה בשעה שהחקר לאי האמריקני מכלכל כעשרים נפש, אין החקר לאי הצרפתי מסוגל, על אף עבודתו המפרכת, לכלכל יותר מחמש נפשות.

בתאום התעשייה יש לה לצרפת כמות אנרגיה מוגבלת. ב-1918 נהנה כל אזרח צרפתי, בממוצע, מכמות של אנרגיה השווה לשני טון פחם, לעומת ארבעה טון באנגליה וחמשה טון

צרכניות, קופות תגמולים, מושבות קיץ, שירות רפואי וכו'. הם נוטלים חלק בארגון העבודה במפעל ובפיקוח על מצבו הכספי. לעובדים יש כיום שני נציגים, בזכות דעה מיעצת, במנהלת החברות האגוזימיות. לסוף, הושתת הביטוח הסוציאלי על בסיס רחב, המאפשר הענקות לנפגעים במקרי תאונות עבודה, מחלות, לידות, מחלות ממושכות, נכות ומות של המפרנס, הקופות מתנהלות על ידי גופים, בהם יש ריב לנציגי המבוטחים.

בתחום הקימום והייצור הושגה התקדמות ניכרת, אך אין בה עדיין כדי להחזיר לצרפתים את רמת חייהם מזמני השלום. הקימום הציבורי במסילות ברזל, תעלות, גשרים, דרכים, נמלים ובתי הרושת — כמעט שהושלם. זאולם גשרים הרבה לא נבנו מחדש אלא בצורה ארעית. יום מוחזרים לשימוש הציבור שלישיה גשרים שתיוקנם הושלם לחלוטין, אלא שאין לשכות, כי 6,000 גשרים טעונים תיקון, בקצב זה של העבודה, תעבורה איפוא שש שנים עד שיושלמו התיקונים, מכל מקום, גם הסידורים הארעיים מאפשרים תעבורה ללא תקלות. שהי העיקר נעשה, לא כן הדבר בשדה הקימום הפרטי. עדיין לא הוחל, למעשה, בקימום הריסות הבתים והערים, משבר השיכון לבש ממדים רציניים ביותר. גדול הוא מספר המיטכנים המתגוררים זה החורף החמישי בתוך צריפי עץ, משפחות מצטופפות בחדרים קטנים וזוגות צעירים נאלצים לדחות את נשואיהם כאין שיכון. הייצור התעשייתי עלה, מאז ינואר 1948 על רמת הייצור משנת 1938 ב־12 עד 15 אחוז. הרי זה הישג הראוי להערכת, ביחוד אם נזכור שלאחר מלחמת העולם הראשונה עברו שש שנים עד אשר הושגה רמת הייצור משנת 1913, והנזק קים היו קטנים יותר מאלה שנגרמו בעטיה של מלחמת העולם השנייה. השוואת רמת הייצור באה לאחר עבודה מאומצת יותר מאשר בתקופה שקדמה למלחמה, הן מהמת הנסיגה בציווד הטכני והן מהמת התשתית הגופנית של הפועלים. עתה מספר שעות העבודה הוא מרובה יותר ואבטלה כמעט שאינה קיימת.

העובדה היסודית נשארת ללא שינוי, אם אמנם הושוותה רמת הייצור בשנת 1948 לזו משנת 1938, שוב לא הוחזרה לצרפתים רמת חייהם משנת 1938. ראשית, משום שדיברנו עד כאן בייצור התעשייה בלבד. הייצור התקלאי, על אף הקציר המבורך, לא הגיע עדיין בהיקפו

לעבוד למען הקימום בלבד — בלא להתחמם, בלא להתלבש... ובלא לאכול.

ואין לשכוח שבמשך ארבע שנות הכיבוש היתה אוכלוסית צרפת מן האוכללות ביותר, ידוע כיצד נהגו הנאצים באנשי תנועת המרי, תושבי הערים והאזורים הבלתי־הקלאיים סבלו רעב תדיר, מין צנן הראוי למאכל בהמות בלבד היה לפרקים מאכלה העיקרי של האוכלוסיה העירונית. כל הסדר כלכלי, קיצוב וחלוקת מנות מסודרת, שנקבעו על ידי ממשלת וישי, נדאו לתושבים כגזירה שבאה להקל על שוד וגזל, וממילא ראה כל צרפתי חובה קדושה לעצמו להערים על החוק ולהפירו. במשך כל ארבע שנות הכיבוש ציפו הצרפתים, מתוך סבל ויסורים, ליום השחרור, שיעניק להם עצמאות ושפע ובעיקר ישים קץ לכל ההגבלות.

כרם, מאחר שהמלחמה נמשכה עוד כשנה והארץ עמדה בחורבנה, נתנסו תושבי צרפת בסבל גם לאחר שנשחררו מעול הפולש. הם נדרשו למאמץ אדיר לשם הפעלתן ותידושן של התעשיות העיקריות, שעה שכוחותיהם נתדלדלו מחמת התנזרות ממושכת. הגנראל דירגול לא ידע לנצל את מעמדו, כדי לשכנע את הקהל הצרפתי בנחיצותן של ההגבלות החמורות. הוא לא השכיל לעורר בקרב ההמונים התלהבות, שבכוחה ניתן להתגבר על כל המכשולים, כך אירע הדבר, שבשטח הכלכלי, קיבל הגנראל מתוך צער את התיקונים הגדולים, שהאומה תבעה, במקום שיהיה יוזמם הנועז.

אמנם נעשו עבודות גדולות וחלו שינויים מרובים בפרקוזמן קצר, אך כל אלה נעשו באוירה של אירצון, דכדוך ואכזבה.

לפי נדרה של תנועת המרי הוצאו ענפי הכלכלה העיקריים מידי הבעלות הפרטית והמינהל הקפיטליסטי, הולאמו מכרות הפחם, תחנות הכוח, בתי החרושת של רינזו וגנום ורוף, הבנקים הגדולים וחברות הביטוח הגדולות. הם נמסרו לידי מינהלות, שבהן מיוצגים המדינה, העובדים הצרכנים, יש להניח שהחלק הרביעי מכלל העובדים מועסק כיום בסקטור הציבורי של הכלכלה.

שיפורים חשובים באו גם בתחוקה הסוציאלי לית, הושה שכתן של הנשים העובדות לשכר הגברים — תביעתה הנושנה של תנועת הפוע' לים, במפעלים השונים הוקמו ועדי עובדים, שאיפשרו לנציגי הפועלים להקים ולנהל מוס' דות סוציאליים כמו מעונות ילדים, קאנטינות,

קים והסכומים העוברים על מינימום מסוים. בדרך זו היה מקבל כל פרט בתקופת הקימום סכום חדשי קצוב, בהתאם לאפשרויות ההוצאה בשוק הליגאלי, ואילו היתרה היתה מוחזרת לו במידה שהייצור גדל ובתנאי שהוא מביא לחמו ביותר. היתה זו הדרך היהודי למניעת ההתיקרות, שבאה בעקבות ההתחרות בין הקופצים על מוצרים נדירים. אילו נתקבלה התכנית הסר-ציאליסטית, כי עתה נעצרה גם האינפלציה, אותה תכנית הוגשמה בהצלחה בבלגיה ובהולנד. אך בצרפת התנגדו לה כל המפלגות, פרט למפלגה הסוציאליסטית. הקומוניסטים, הדמקראטיים והנוצרים, הראדיקאלים והימין התלכדו סביב הגנרל דריגול, כדי ליצור חזית משותפת נגד הקפאת הפקדונות ושטרייהכסף, מתוך חשש שהסכמתם לתכנית עלולה להסיר חנם מלפני האכרים ולשלול מהם את הקולות הנכספים בבחירות. מאותם הטעמים התחילו מקילים קודם הזמן בחומרות הקיצוב, ומשחק המחירים החפשי התרחב והלך, המחירים עלו, האינפלציה החמירה, וכאשר יקרה בנסיבות אלו, לא הדביקה העלאת שכר העבודה את קצב עליית המחירים. תלושי המזונות בוטלו אמנם, אך מאחר שהמחד סור התמיד, נקבע ה"קיצוב" לפי סכום הכסף שבידי הצרכן. הפועלים היו קרבנותיו הראשונים של איתו "הסדר". דא עקא שההתמרדות היא כללית, כיון גם בעלי היכולת אינם שלויים. אי-יציבות המטבע והתסיסה הסוציאלית, שהם בעצמם גרמו להם, מטרידים עתה את מנוחתם. שני גורמים פוליטיים גדולים מנסים לנצל את מורת-הרוח במדינה. הגנרל דריגול, שהצרפתים זוכרים את זכויותיו, מבקש לנצל את מעמדו למטרות פוליטיות. באין לו תכנית מדויקת משלו, מנסה הוא להטיל על המשטר הדימוקראטי והדפרלמנטארי את האחריות לכל הכשלונות. בעזרת סיימאות נבוכות מתימר הגנרל "לאחד" את כל מרייהנפש, כדי ליסד משטר של דיקטטורה. גדודי הסער שאירגן כבר גרמו למאורעות חמריים. מצד אחר, מנסה המפלגה הקומוניסטית לנצל את התמרדות הפועלים, כדי לחבל בכתריה של מרשל ולספח את צרפת לגוש הסוואטי. מפלגה זו אירגנה אשתקד וגם השנה שביתות גדולות במגמה לשתק את כוחה היוצר של הארץ. אפייני הדבר, שביתות אלה התנהלי כמעט רק במפעלים המולאמים בלבד. תפקידה של המפלגה הסוציאליסטית הוא קשה במיוחד. ציריה הם רק ששית מכלל הצי-

לקציר משנת 1938, והרי תקציבו היומי של האורח מורכב, בעיקרו, מהוצאות למצרכי מזון, שנית, ההישגים שהוזכרו הם בחינת סיכום כללי, אם נבוא לבחון אותם מקרוב, נזכר לדעת, שההתקדמות הרצינית ביותר חלה בהעשייה הכבדה, בענפי המפתח. אם נקבע, לדוגמה, מספר 100 לציון ההישגים משנת 1938, נמצא שבשנת 1948 המספרים עולים כדלקמן: 104 במכרות (לפני השביתות האחרונות), 140 בחשמל, 153 בגז, ו-130 במסילות הברזל. תוצאות אלה מציינות באור נכון את האשמות הריאקציונרים נגד המפעלים המולאמים. ההתקדמות בענפים אלה אינה מגיעה לסטאדיה של התצרוכת ותעשיית המוצרים המעובדים לא הגיעה כלל לאותה רמת ייצור.

האפשרויות לשימוש במצרכי מזון הן, בדרך כלל, פחותות מאלה שהיו קיימות לפני המלחמה. והרי לפנינו נועד ייצור של שנה אחת למלא את צרכיה של שנה אחת בלבד, ואילו כיום צריך הייצור של שנה אחת למלא את צרכיה של אותה שנה ושל חמש שנות הכיבוש, בלא להביא בחשבון את צרכי הקימום העצומים. יתר על כן, צריכה צרפת להוסיף מראש על ייצור המצרכים לתצרוכת הפנימית, כמות ההר לכת וגדלה של מוצרים המיועדים ליצוא. שכן אין היא יכולה לוותר על כמות ניכרת של יבוא ומאז המלחמה אין לצרפת זהב או מטבע זר ואף לא הון בחוץ-לארץ.

מצב זה צופן בחובו אי-צדק סוציאלי המור, כדי למנוע את הרעה, מן הדין לחזק את משטר הפיקוח הכלכלי, לקבוע מחירים, להנהיג קיצוב במצרכים נדירים ולהעניש בכל חומר הדין הפרת משמעת. מרבית האוכלוסיה הצרפתית סברה וקיבלה, שעם גירוש הפולש, יש להתזר את המצב לקדמותו. לא מעטים הם אלה, שבסתר מהם ההבדל בין מכה לרפואה, והרי הם נותנים דופי בהסדרים הכלכליים, שבהם, כביכול, נעוצה סיבת המחסור. מועדי הבחירות המרובים (כל ששה חדשים) הניעו את הדימאגוגים להסוות את האמת ולהכריז על פתרונות קלים. המפלגה הסוציאליסטית היתה היחידה, שגילתה את המצב לאמתו ותמכה במדיניות הצנע ובעקרון השוויון בשעת מחסור. כתוצאה מכך — אבדו לת למפלגה קולות בוחרים. רבת משמעות במיוחד היא עמדת המפלגות השונות כלפי בעיית המטבע. עם השחרור הציעה המפלגה הסוציאליסטית החלפת שטרי כסף, אגב הקפאת הפקדונות בבני-

נחרץ גורלה לחזור על הפתחים או למכור עצמה, כדי שלא לגווע ברעב.

התכנית הסוציאליסטית תובעת, איפוא, שיש להמשיך בתכניות ההלאמה, ולהיעזר בתכנית מארשל כדי לארגן את כלכלת המדינה ולהבטיח את הצלחתה של תכנית המודרניזאציה והציוה, הידועה בשם „תכנית מונה“. היא לבדה תבטיח למדינה איתנות כלכלית, שהרי מלבד החזית כלפי שני הזרמים הטוטאליטריים, מלחמתם של הסוציאליסטים כיום היא גם באותו עוול סוציאלי הנקרא האמרת מחירים. הם דחו את פול ריינו, מפני שמדיניותו לא היתה מתאימה לתנאים שקבעו. צעד אחר צעד, אם גם לא במהירות הרצויה, מנחילים הסוציאליסטים את השקפת תיהם לשותפיהם בממשלה. לפיכך הצליחו השליטונות הצרפתיים לקבוע ביקורת על שוק הבשר, הספרים נאסרו ומחיר הבשר ירד בעשרים אחוז לערך.

אך, כאינטרנציונליסטים כנים, צופים הסור ציאליסטים גם אל מחוץ לגבולות מולדתם, גם ארצות אירופה האחרות מתנסות באותם הקשיים, שבהם מתנסה צרפת. הסוציאליסטים נלחמים, איפוא, למען יצירת פדראציה של מדינות אירופה, שתאפשר עזרה הדדית בקרב חבריה, חלוקה צדקת בתפקידים ובמאמצים המשותפים. פדראציה כזו תהיה מסוגלת לבוא בדברים עם המעצמות הגדולות על בסיס של שוויון גמור. זאת ועוד אחרת. לאירופה יש כל הנתונים הדרושים, כדי ליהפך לארץ בעלת משטר כלכלי המבטיח לבני־אדם גם את חירותם, לאמור — ארץ הסוציאליזם. כל הסוציאליסטים הצרפתיים מכירים, שאירופה המאוחדת צריכה לבוא ביחסי אחוה עם כל ארצות העולם, ללא יוצא מן הכלל. הפדראציה האירופית צריכה, לדעתם, לשמש תחנת־מעבר לפדראציה עולמית.

בתחום הלאומי כבתחום הבין־לאומי משמש הסוציאליזם הצרפתי סניגור נאמן למשטר חיים, שאשיותו ארגון העניינים וחירות האנשים.

רים בבית־הנבחרים. ואולם מאזן הכוחות גרם, שבלא סיועם של הסוציאליסטים לא יוכל שום אחד מן הצדדים להשיג רוב, ואם לא יוצר רוב יציב, תהא זו חולשתו הכללית של המשטר הרפובליקני ונצחונן השלם של אחת משתי צורות הדיקטטורה. במקרה זה נראה הדבר, כי ינצח די־גול, כדי לקדם את פני הרעה, אשר סים הסוציאליסטים להשתתף בממשלה, בלא שיוכלו להטביע עליה את מלוא תכניתם. הם נצטרפו לדימוקראטים־הנוצרים ועם הראדיקלים־דימוקראטים — כנים ללא ספק ומתנגדי המשטר הטוטאליטזארי, אלא שאינם מבינים עדיין את הצורך לחזק את מרות המדינה בשטח הכלכלי במידה העשויה לשים קץ לעוול החברתי.

מחוץ למחנה הקומוניסטי אין חילוקי דעות בנוגע לתכנית מארשל. מסיבות שכבר הסברנו, אין צרפת יכולה להתקיים בלא יבוא חיוני, כגון שמנים, מזון לבהמות, פחם, דלק, קאוצ'וק, כתנה, נחושת, עופרת, אבץ וכו'. בהעדר כל אלה צפויים לצרפת חנק, ירידה ניכרת ברמת החיים ומיליונים של מחוסרי עבודה. עם זאת אין בכוחה של צרפת לשלם בעד הקניות האלה, לפי שאין לה לא זהב ולא מטבע זר והונה בחוץ־לארץ חוסל זה כבר. למרבה המבוכה, ארצות־הברית היא המדינה היחידה, שבכוחה לספק לצרפת סחורות מסוימות כגון הוספת פחם, דלק, כתנה, מזון לבהמות ומכונות, בעוד שהיצוא הצרפתי לארץ זו הוא עשירית מכלל הקניות, אף כשהן מוגבלות למינימום קפדני ביותר. מכאן נובע הצורך באשראי, בעזרת תכנית מארשל של תקבל צרפת במשך ארבע שנים את כל הסחורות הדרושות לה — כמובן, אם תיעצר האינפלציה ופרי העזרה ינוצל לקימום וציוה.

אזרחי ישראל יודעים יפה, שאפשר לקבל עזרה מן החוץ בלא להפקיר את איהתלות. יחד עם זה נכונה ההנחה, שאם צרפת לא תוכל, כעבור ארבע שנים, להתקיים ללא אותה עזרה,